

❖ EMYN MAWL MAIR: MAIR YN MOLI

Luc 1:46–55

Emyn Mawl Mair – Daw geiriau'r emyn o enau merch ifanc, feichiog, ddibwys a distadl a aeth i ymweld â'i chyfnither, Elisabeth, a oedd hefyd yn feichiog. Ar ôl i Elisabeth gyhoeddi bendith, offrymodd Mair ei chân: 'Y mae fy enaid yn mawrygu yr Arglwydd, a gorfoleddodd fy ysbryd yn Nuw, fy Ngwardwr... sanctaidd yw ei enw ef' (Luc 1:46–49). Yna newid cywair: 'Gwnaeth rymuster â'i fraich, gwasgarodd y rhai balch eu calon; tynnodd dywysogion oddi ar eu gorseddau, a dyrchafodd y rhai distadl...' (Luc 1:51, 52). I Mair a'i phobl, roedd y geiriau hyn yn finio o berthnasol. Roeddent, gyda'i gilydd, yn dyheu am gael gweld Duw yn tynnu un tywysog penodol oddi ar ei orsedd: Herod!

Trwy ganiatâd Rhufain, Herod Fawr oedd Brenin yr Iddewon. Roedd yn wleidydd craff! Roedd yn deyrn; igam-ogamodd ei ffordd, yn ysgafndroed, trwy holl helyntion a thrafferthion gwleidyddol ei gyfnod. Bu Herod yn gefnogol i'r Ymerawdwr Julius Cesar, hyd nes i hwnnw gael ei lofruddio, yna bu'n gefnogol i Mark Anthony hyd nes i Gesar Awgwstws ei oddiweddyd, ac o hynny ymlaen bu'n gefnogol i'r Cesar hwnnw. Ceiliog y gwynt o ddyn oedd Herod! Bu'n byw ei fywyd gan gredu mai gwell troi gyda'r gwynt na chael ei ddymchwel ganddo! Roedd Herod yn hoff iawn o adeiladu, yn arbennig codi adeiladau a fyddai'n gofnod o'i fodolaeth. Y mwyaf o'i adeiladau oedd Teml Jerwsalem. Adeilad ysblennydd a noddwyd gan Herod wrth iddo wasgu arian o'r tlawd, y dibwys a'r distadl. Mynnodd nawdd gan bobl debyg i bobl Mair. Gallwn felly ddeall ymateb Iesu i'r Deml yn Jerwsalem. Gwyddai Iesu, fel ei gyfoeswyr, i'r Deml hon gael ei hadeiladu, nid er clod i Dduw, ond er mwyn i Herod gael bod yn Herod Fawr a hynny ar draul pobl fel Mair, ei rhieni a, maes o law, ei phlant. Gwyddai Herod fod pobl yn ei gasáu ac, o'r herwydd, trefnodd fod 70 o wleidyddion, arweinwyr cymuned a chrefydd amlycaf dinas Jerwsalem, ar ddydd ei farwolaeth, yn cael eu lladd, er mwyn sicrhau bod Jerwsalem gyfan yn wylo ar ddydd marw Herod Fawr! Er gwaethaf natur ei gymeriad roedd gan Herod ddawn i orosi. Goroedd bob bygythiad, amlwg a thawel, a daliodd ei afael yn dynn ac yn hir ar awenau grym mewn cyfnod, ac ardal, anodd iawn. Yna, daeth Seryddion o'r Dwyrain i Jerwsalem a gofyn: 'Ble mae'r hwn a anwyd yn frenin yr Iddewon?' (Mathew 2:2). Golchodd ton sydyn o fraw dros Herod; gwyddai fod hyn yn fygythiad arall, cwbl newydd i'w orsedd! Yn y cyfamser, roedd Mair yn canu ei chân. 'Gwnaeth rymuster â'i fraich, gwasgarodd y rhai balch eu calon; tynnodd dywysogion oddi ar eu gorseddau, a dyrchafodd y rhai distadl...' – aeth y dôn yn angof, ond erys y geiriau. Canodd Mair ei chân, ac fe ddysgodd ei phlant i'w chanu, a'r plant eu plant hwythau. Maes o law, cofnodwyd y geiriau gan Luc. Dim ond dau berson oedd yn llwyr sylweddoli gwir fygythiad geni Iesu Grist! Herod Fawr a Mair Fach. I Mair, roedd Iesu'n obaith newydd, ffrwydrol ei oblygiadau. I Herod, roedd yn fygythiad o'r radd flaenaf; rhaid oedd diffodd y bywyd newydd hwn!

'Gwnaeth rymuster â'i fraich,... tynnodd dywysogion oddi ar eu gorseddau, a dyrchafodd y rhai distadl; llwythodd y newynog â rhoddion, ac anfonodd y cyfoethogion ymaith yn waglaw' (Luc 1:51–53). Try Duw'r cyfan a'i ben i waered: daw pobl y gwaelod i'r top... a syrth pobl y top i'r gwaelod; daw pobl yr ymylon i'r canol... a symudir pobl y canol i'r ymylon; daw'r olaf yn flaenaf... a'r blaenaf yn olaf. Datgan Emyr Mawl Mair mai dyma fwriad ac ewyllys Duw i'w bobl a'i fyd. Ond Mair Fach ddywedodd hyn! Pwy a wrendy arni? Nid tywysoges mohoni, nid merch ddisglair ei thalentau nac aeres tiroedd a chyfoeth. Tlawd, dibwys a distadl ydoedd! 30 mlynedd yn ddiweddarach oni fu i fab Mair Fach ganu cân syndod o debyg? 'Gwyn eu byd y rhai sy'n dlodion yn yr ysbryd... Gwyn eu byd y rhai sy'n galaru... Gwyn eu byd y rhai addfwyn... Gwyn eu byd y rhai sy'n newynu a sychedu am gyfiawnder... Gwyn eu byd y rhai trugarog... Gwyn eu byd y rhai pur eu calon... Gwyn eu byd y tangnefeddwyr...' (Mathew 5:3–10). O ble cafodd Iesu'r gân hon? Oddi wrth Mair, ei fam? Dysgodd y Mab wirionedd oesol cyfoes gan Ei fam: nid oes a wnelo trais, gorthrwm ac anghyfiawnder ag Ewyllys Duw. Mab Mair Fach a dynnodd Herod Fawr oddi ar ei orsedd, a hynny nid trwy rym arf a dwrn, ond trwy rym cariad. Methodd Herod igam-ogamu heibio i Iesu!

Onid dyna neges Emyr Mawl Mair yn yr Adfent? Dros 2,000 mlynedd yn ôl, trodd Duw hanes y byd a'i ben i waered gan ddefnyddio Mair Fach a'i bychan Iesu. Heddiw, ynom, trwom ac er ein gwaethaf, mae Duw wrth ei waith yn troi'r drefn a'i phen i waered, gan ddefnyddio'r bychan, y dibwys, y tlawd a'r distadl.

'Daw dydd y bydd mawr y rhai bychain...

Daw dydd ni bydd mwy y rhai mawr.'

Waldo Williams

Owain Llyr Evans